

POSTANOWIENIE

Dnia 9 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania B. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Zabrze
o prawo do renty rodzinnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 9 stycznia 2024 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 24 listopada 2022 r., sygn. akt III AUa 581/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 24 listopada 2022 r., po rozpoznaniu apelacji ubezpieczonej B. K. od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z 24 lutego 2022 r., zmienił zaskarżone orzeczenie oraz poprzedzającą je decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Zabrze z 24 listopada 2021 r. i przyznał ubezpieczonej B. K. prawo do renty rodzinnej po zmarłym C. K., poczynając od dnia 18 września 2021 r.

W wywiedzionej od powyższego orzeczenia skardze kasacyjnej, organ rentowy, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, podniósł zarzut naruszenia prawa materialnego, tj. art. 50a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 65 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku 125 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (w brzmieniu

obowiązującym od 3 lutego 1984 r. - Dz.U. z 1984 r. Nr 7, poz. 31,) przez błędną jego wykładnię polegającą na przyjęciu, że do ustalenia okresu pracy górniczej należy doliczyć okres czynnej służby wojskowej pełnionej przez C. K. w latach 1983-1985, podczas gdy ten podjął pracę po upływie 30 dni od zwolnienia ze służby wojskowej, co powoduje, iż spornego okresu nie wlicza się do stażu pracy górniczej i tym samym B. K. nie jest uprawniona do renty rodzinnej po zmarłym C. K., albowiem wbrew ustaleniom Sądu, nie nabył on prawa do emerytury górniczej w oparciu o art. 50a ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Mając na uwadze powyższy zarzuty, organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołanie od decyzji ZUS Oddziału w Zabrzu z 24 listopada 2021 r., a także o zasądzenie na rzecz skarżącego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych,

W ocenie strony skarżącej, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne: czy w świetle obowiązujących regulacji możliwe jest uwzględnienie służby wojskowej (odbywanej zgodnie z art. 125 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej) do okresu pracy górniczej umożliwiającej nabycie prawa do emerytury, przy założeniu, że pracownik podjął pracę po upływie 30 dni od zwolnienia ze służby. Organ rentowy stoi na stanowisku, że jedynie powrót ubezpieczonego do pracy w terminie 30 dni od zwolnienia ze służby wojskowej uprawnia do zaliczenia tego okresu do stażu niezbędnego do nabycia uprawnień do emerytury górniczej, jako świadczenia szczególnego. Przepis art. 125 ust. 3 powołanej ustawy pozwala zaliczyć okres służby wojskowej do stażu pracy, od którego zależy nabycie prawa do emerytury z powszechnego wieku, nie zaś świadczeń szczególnych, w obniżonym wieku, jak prawo do emerytury górniczej czy emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Wnioskodawczyni nie wniosła odpowiedzi na skargę kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego.

Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą jurydycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania, którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. W przypadku powołania jako podstawy wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania istnienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jurydyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. Samo zaś zagadnienie prawne, w formie pytania sformułowanego w taki sposób, by możliwe było rozstrzygnięcie stawianych przez skarżącego wątpliwości, musi w swej treści zawierać odwołanie do przepisu lub przepisów prawa, na tle których takie zagadnienie powstaje. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy

ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne". Nie można przy tym zasadnie twierdzić, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecnictwie wyraził swój pogląd w podnoszonej kwestii, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające jego zmianę (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2014 r., I UK 64/14, niepublikowane).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania pozbawione jest adekwatnej argumentacji jurydycznej. Organ rentowy poprzestał na sformułowaniu pytania oraz wyrażeniu własnego stanowiska, bez wykazania podstaw prawnych, czy to w oparciu o dotychczasowe orzecznictwo bądź poglądy doktryny, dla ograniczenia zakresu zastosowania art. 125 ust. 3 ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej jedynie do nabycia powszechnego prawa emerytalnego.

Powoływany przez skarżącego przepis stanowi, że pracownikowi, który podjął pracę lub złożył wniosek o skierowanie do pracy po upływie trzydziestu dni od zwolnienia ze służby wojskowej, czas odbywania służby wlicza się do okresu zatrudnienia tylko w zakresie wymiaru urlopu wypoczynkowego i wysokości odprawy pośmiertnej oraz uprawnień emerytalno-rentowych.

Z ustaleń faktycznych Sądu drugiej instancji wynika, że mąż wnioskodawczyni od 5 lipca 1982 r. do 27 października 1983 r. świadczył pracę jako młodszy górnik pod ziemią, następnie od 28 października 1983 r. do 15 października 1985 r. odbywał zasadniczą służbę wojskową, a po zwolnieniu ze służby, od 18 listopada 1985 r. do 30 czerwca 1986 r. ponownie pracował jako młodszy górnik pod ziemią. Sąd Apelacyjny rozpoznając sprawę, uwzględnił utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego, zgodnie z którym czas odbywania przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej w okresie obowiązywania kolejno art. 108 ust. 1, art. 120 ust. 1, art. 125 ust. 1 i ponownie art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej zalicza się - przy spełnieniu warunków określonych w tejże ustawie - do stażu pracy górniczej uprawniającej do emerytury górniczej z mocy art. 50a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu

Ubezpieczeń Społecznych. Do takiej konkluzji skłania językowa wykładnia powołanych przepisów art. 108 ust. 1 (art. 120 ust. 1, art. 125 ust. 1 i ponownie art. 120 ust. 1) ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, wzmocniona dodatkowo wykładnią systemową oraz funkcjonalną (art. 85 ust. 1 oraz art. 2 i art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, z których wynika zakaz ustanawiania takich regulacji ustawowych lub dokonywania takiej wykładni przepisów prawa powszechnie obowiązującego, które dopuszczałyby jakiegokolwiek pokrzywdzenie obywatela z powodu wykonywania publicznego obowiązku obrony Ojczyzny.

Sformułowane przez organ rentowy zagadnienie prawne zostało odniesione do art. 125 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony, przy czym w uzasadnieniu przedstawionego zagadnienia skarżący nawiązuje do art. 125 ust. 3 stanowiącego o zaliczeniu okresu służby także przy powrocie do pracy po upływie trzydziestu dni od skończenia służby. Całość wyводу organu rentowego pozwala na przyjęcie, że istotą podniesionych wątpliwości prawnych nie jest fakt przekroczenia terminu trzydziestu dni, ale wykładnia pojęcia uprawnienia emerytalno-rentowe w konfrontacji ze sformułowaniem „wszelkie uprawnienia wynikające z Kodeksu pracy oraz przepisów szczególnych”. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania brak jakichkolwiek prawnych argumentów dla podzielenia podstawowej tezy skarżącego, że z terminu uprawnienia emerytalno-rentowe należy wyłączyć szczególne uprawnienia wynikające z pracy w górnictwie związane z prawem do emerytury.

Stanowisko Sądu Najwyższego o zaliczeniu okresu służby wojskowej jako okresu pracy wymaganej dla uzyskania uprawnień emerytalnych, także uprawnień szczególnych, należy uznać za ugruntowane. W judykaturze podjęto problematykę kwalifikacji służby wojskowej do celów emerytalnych, akcentując konieczność rozważania tej kwestii z uwzględnieniem przepisów obowiązujących w okresie pełnienia przez ubezpieczonego służby wojskowej, a nie regulacji obowiązującej aktualnie. I tak w wyroku z dnia 6 kwietnia 2006 r., III UK 5/06 (OSNP 2007 nr 7-8, poz. 108) wyrażono pogląd, że wykładnia gramatyczna powołanych unormowań (chodziło o art. 124 i art. 125 ustawy z dnia 30 stycznia 1969 r. o powszechnym obowiązku wojskowym – jednolity teksty: Dz.U. z 1963 r. Nr 20, poz. 108 ze zm.)

nie powinna nasuwać wątpliwości, iż okres odbytej czynnej (zasadniczej) służby wojskowej przez pracownika zatrudnionego poprzednio w szczególnych warunkach pracy, który po zakończeniu tej służby zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia, traktuje się tak samo jak wykonywanie takiej pracy, a skoro okres ten podlega zaliczeniu do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy w szczególnych warunkach, to uwzględnia się go także do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym. Pogląd ten już na gruncie przepisów pierwotnie art. 108, a następnie art. 120 i art. 125 oraz ponownie art. 120 aktualnie obowiązującej ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej był wyrażany także w kolejnych wyrokach Sądu Najwyższego (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22 października 2009 r., I UK 126/09, OSNP 2011 nr 7-8, poz. 12; z dnia 25 stycznia 2010 r., I UK 239/09, LEX nr 577820; z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 215/09, OSNP 2011 nr 15-16, poz. 219; z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 219/09, LEX nr 590248; z dnia 17 maja 2012 r., I UK 399/11, LEX nr 1211140; z dnia 24 maja 2012 r., II UK 265/11, LEX nr 1227192; z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 217/13, LEX nr 1408682 i z dnia 8 kwietnia 2014 r., II UK 424/13, LEX nr 1466629).

Zasadniczą rolę w wyjaśnianiu tego problemu należy przypisać uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013 r., III UZP 6/13 (OSNP 2014 nr 3, poz. 42 i OSP 2014 nr 12, poz. 110 z glosą K. Antonowa), w której stwierdzono, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 44, poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.) zalicza się - na warunkach wynikających z tego przepisu - do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.). W uzasadnieniu tej uchwały powiększony skład Sądu Najwyższego stwierdził, że rozstrzygany problem nie dotyczy ujmowania zasadniczej służby wojskowej jako okresu składkowego (albo zaliczalnego w rozumieniu poprzednich regulacji emerytalnych), lecz sprowadza się do określenia, czy ta służba jest równoznaczna

z okresem pracy w szczególnych warunkach, wymaganym do nabycia wcześniejszej emerytury. Sąd Najwyższy wyraźnie zaznaczył, że na gruncie przepisów ubezpieczeniowych okres zasadniczej służby wojskowej nie jest obecnie i nigdy nie był okresem zatrudnienia (pozostawania w stosunku pracy), a to oznacza, że w okresie odbywania zasadniczej służby wojskowej żołnierz nie był pracownikiem zatrudnionym w szczególnych warunkach. Uwzględnienie okresu tej służby w stażu ubezpieczeniowym (jako okresu zaliczalnego albo równorzędnego), było możliwe - co najwyżej - tylko na podstawie odrębnego przepisu.

Bez wątpienia takim przepisem jest art. 125 ust. 3 ustawy o powszechnym obowiązku obrony. Choć zakres przedmiotowy tego przepisu jest węższy od art. 125 ust. 1, jednakże obejmuje uprawnienia emerytalno-rentowe. Uprawnieniem tym jest także emerytura górnicza. Należy podkreślić, że art. 50a ustawy o emeryturach i rentach z FUS łączy prawo do emerytury górniczej nie z samymi okresami składkowymi i nieskładkowymi w rozumieniu art. 6, 7 i 10 ustawy, lecz z pracą górniczą i równorzędną, zdefiniowaną w art. 50c ustawy emerytalnej. Wyklucza to możliwość zaliczenia do wymaganego okresu pracy uprawniającego do emerytury górniczej innych okresów niż wymienione w tym ostatnim przepisie, nawet jeżeli są to okresy składkowe lub nieskładkowe. Stosowanie art. 50a ustawy o emeryturach i rentach musi obywać się jednak w kontekście systemowym, zarysowanym wyżej. Mając na uwadze zaprezentowaną wyżej linię orzeczniczą Sądu Najwyższego, należy stwierdzić, że czas odbywania przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej w okresie obowiązywania kolejno art. 108 ust. 1, art. 120 ust. 1, art. 125 ust. 1 i ponownie art. 120 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej zalicza się - przy spełnieniu określonych w tejże ustawie warunków - do stażu pracy górniczej uprawniającej do emerytury górniczej z mocy art. 50a ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Do takiej konkluzji skłania językowa wykładnia powołanych przepisów ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej jako *lex specialis*, wzmocniona dodatkowo wykładnią systemową oraz funkcjonalną (art. 85 ust. 1 oraz art. 2 i art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, z których wynika zakaz ustanawiania takich regulacji ustawowych lub dokonywania takiej wykładni przepisów prawa powszechnie obowiązującego, które dopuszczałyby jakiekolwiek pokrzywdzenie

obywatela z powodu wykonywania publicznego obowiązku obrony Ojczyzny) – (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 sierpnia 2016 r., I UK 283/15, LEX nr 2148646; z dnia 30 stycznia 2018 r., I UK 513/16, OSNP 2018 nr 9, poz. 127 i z dnia 18 kwietnia 2018 r., III UK 57/17, LEX nr 2497579).

Zaskarżony wyrok pozostaje w zgodzie z powyższą linią orzecznictwa Sądu Najwyższego. Wobec niewykazania przez skarżącego powołanej przesłanki przedsądu, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji postanowienia.

[SOP]

[ał]